

REZULTATI ŠTETJA VODNIH PTIC V JANUARJU 2001 V SLOVENIJI

Results of the Mid-Winter Waterfowl Counts in January 2001 in Slovenia

BORUT ŠTUMBERGER

Cirkulane 41, SI-2282 Cirkulane, Slovenija, e-mail: stumberger@siol.net

1. Uvod

Mednarodno štetje vodnih ptic – International Waterfowl Census (IWC) – je posebno organizirana globalna mreža amaterskih in profesionalnih ornitologov z namenom zbirati osnovne podatke o velikosti in razvoju svetovnih populacij vodnih ptic (npr. MOOIJ 1999, ROSE & SCOTT 1997). Cilj IWC je organizirati in opravljati monitoring z rednimi standardiziranimi štetji vseh vrst vodnih ptic po vsem svetu. Velikost populacij, sezonska porazdelitev in populacijski trendi vodnih ptic omogočajo objektivno oceno pomembnosti mednarodno in nacionalno pomembnih mokrišč (npr. SCOTT & ROSE 1996, ŠTUMBERGER 1999). Januarsko štetje ima pri tem posebno vlogo. V prispevku so predstavljeni rezultati štirinajstega zaporednega štetja vodnih ptic januarja 2001 v Sloveniji.

2. Metoda in razmere

Januarsko štetje vodnih ptic smo opravili 13. in 14.1. 2001. Metoda štetja je opisana v ŠTUMBERGER (1997, 1998, 1999 & 2000). Šteli smo na vseh vodnih površinah v sedmih števnih območjih. Štete so bile vse vrste vodnih ptic. Kormorani *Phalacrocorax carbo*, z izjemo tistih na Primorskem, Obali in reki Kolpi, so bili preštetni na skupinskih prenočiščih. To velja tudi za galebe Laridae v notranjosti države. Mokoži *Rallus aquaticus* so bili preštetni s pomočjo metode predvajanja posnetka v okviru novoletnega štetja mokožev med 5.1. in 13.1.2001 (Božič pisno).

Temperature v zimi 2000/2001, do dneva pred štetjem, so bile nad povprečjem. Na SV države z najbolj izraženim kontinentalnim vplivom so v drugi polovici decembra v nižinah in gričevjih cvetele kadulje, lučniki in regrat (Slovenske gorice, Haloze), po novem letu pa so še vedno kosili travnike (Rače na Dravskem polju). Ohladitev in snežne padavine so prišle pred novim letom, po praznikih pa se je spet otoplilo. Jesen je bila v znamenju visokih voda rek in izrednih poplav na kraških poljih, po novoletnih praznikih je njihova gladina ponovno naraščala (npr. Planina, Cerknica). V soboto 13.1. je bilo jasno, sprva

v južnih in jugovzhodnih krajih zmerno oblačno. Na Primorskem (zahodno od Cerknice, op. avtorja) je pihala močna burja. Najnižje jutranje temperature so bile od -7 do -2 , na Primorskem okoli 4 , najvišje dnevne od -4 do 0 , na Primorskem 6°C .

Podobne vremenske razmere so bile tudi v nedeljo, in sicer v povprečju le za dve stopinji hladneje. V času štetja je bilo nad srednjo in severovzhodno Evropo območje visokega zračnega pritiska, nad osrednjim Sredozemljem pa ciklonsko območje (informativno povzeto po vremenskih napovedih Hidrometerološkega zavoda Slovenije, objavljenih v časniku Delo).

3. Rezultati in razprava

Štetja se je udeležilo 192 popisovalcev. Na osnovi 618 poročil s posameznih lokalitet in odsekov vodotokov je bilo na sedmih števnih območjih v državi prešteti 49.894 vodnih ptic: največ v zgodovini IWC v Sloveniji. Ugotovljenih je bilo 53 različnih vrst (tabela 1). Številčno so bile za vodne ptice najpomembnejša števna območja Drave, Obale in Notranjske in Primorske. Najštevilnejše vrste med štetjem so bile mlakarica *Anas platyrhynchos*, rečni galeb *Larus ridibundus*, liska *Fulica atra*, kormoran *Phalacrocorax carbo*, čopasta črnica *Aythya fuligula*, rumenonogi galeb *Larus cachinnans*, krehelj *Anas crecca*, sivka *Aythya ferina*, siva čaplja *Ardea cinerea* in mali ponirek *Tachybaptus ruficollis* (> 1000 osebkov). Med najredkejšimi so bili rdečegrlji slapnik *Gavia stellata*, rjavovrati ponirek *Podiceps grisegena*, nevestica *Aix sponsa*, mandarinka *A. galericulata*, vranjek *Phalacrocorax aristotelis*, dolgorepa raca *Anas acuta*, gaga *Somateria mollissima*, belorepec *Haliaeetus albicilla*, črna prosenka *Pluvialis squatarola*, sloka *Scolopax rusticola*, zelenonogi martinec *Tringa nebularia*, črnoglav galeb *Larus melanocephalus* in mali galeb *Larus minutus* (1-3 osebk).

Stoječe vode povsod po Sloveniji so bile brez ledu. Kraška polja so bila široko poplavljen. Specifične lastnosti štetja vodnih ptic v januarju 2001 v primerjavi s štetji od leta 1997 naprej so naslednje: značilna sredozemsko-kontinentalna vrstna porazdelitev vodnih ptic za Slovenijo (ŠTUMBERGER 2000) je

Tabela 1: Rezultati štetja vodnih ptic v januarju 2001 (IWC) v Sloveniji**Table 1:** Results of the mid-winter waterfowl counts in January 2001 (IWC) in Slovenia

Vrsta/ Species	Števno območje/ Count area	Mura	Drava	Savinja	Spodnja Sava	Zgornja Sava	Notr. in Primor.	Obala	Skupno/ Total
rdečegrli slapnik	<i>G. stellata</i>					1	2		3
polarni slapnik	<i>G. arctica</i>					1	2	28	31
mali ponirek	<i>T. ruficollis</i>	24	400	20	260	212	126	6	1.048
čopasti ponirek	<i>P. cristatus</i>	10	39	50	12	40	20	75	246
rjavovrati ponirek	<i>P. grisegena</i>							3	3
črnovrati ponirek	<i>P. nigricollis</i>							44	44
kormoran	<i>P. carbo</i>	255	963	170	629	68	65	291	2.441
prtilikavi kormoran	<i>P. pygmeus</i>		4						4
mala bela čaplja	<i>E. garzetta</i>							108	108
velika bela čaplja	<i>E. alba</i>	48	172		11	32	13	21	297
siva čaplja	<i>A. cinerea</i>	164	330	183	152	241	67	28	1.165
labod grbec	<i>C. olor</i>	50	285	19	141	66	4		565
njivska gos	<i>A. fabalis</i>	33	155						188
duplinska kozarka	<i>T. tadorna</i>							7	7
nevestica	<i>A. sponsa</i>		1						1
mandarinka	<i>A. galericurata</i>		1	1					2
žvižgavka	<i>A. penelope</i>	5	19	9	1	5	45	482	566
konopnica	<i>A. strepera</i>		24	2					26
kreheljc	<i>A. crecca</i>	46	863	42	92	48	2	189	1.282
mlakarica	<i>A. platyrhynchos</i>	2.357	9.390	2.455	855	2.530	3.311	587	21.485
dolgorepa raca	<i>A. acuta</i>						3		3
raca žličarica	<i>A. clypeata</i>					10		70	80
sivka	<i>A. ferina</i>	29	1.093	30	34	46	30		1.262
čopasta črnica	<i>A. fuligula</i>	9	1.661	9	13	134	184		2.010
gaga	<i>S. mollissima</i>							1	1
zvonec	<i>B. clangula</i>	10	767	3	2				782
mali žagar	<i>M. albellus</i>		55						55
srednji žagar	<i>M. serrator</i>					2		59	61
veliki žagar	<i>M. merganser</i>		75	2	1	72			150
belorepec	<i>H. albicilla</i>		1				1		2
mokož	<i>R. aquaticus</i>	10	88		1	63	20	1	183
zelenonoga tukalica	<i>G. chloropus</i>	10	57	3	5	85	8	7	175
liška	<i>F. atra</i>	319	1.732	573	521	574	1.211	470	5.400
beločeli deževnik	<i>C. alexandrinus</i>							12	12
črna prosenka	<i>P. squatarola</i>							1	1
priba	<i>V. vanellus</i>	1				8	13	105	127
spremenljivi prodnik	<i>C. alpina</i>		5					30	35
kozica	<i>G. gallinago</i>		10		2	1	4	12	29
sloka	<i>S. rusticola</i>					1	1		2
veliki škurh	<i>N. arquata</i>							8	8
rdečenogi martinec	<i>T. totanus</i>							125	125
zelenonogi martinec	<i>T. nebularia</i>							1	1
pikasti martinec	<i>T. ochropus</i>	12	12		1			1	26
mali martinec	<i>A. hypoleucos</i>						2	7	9
črnoglav galeb	<i>L. melanocephalus</i>						1	1	1
mali galeb	<i>L. minutus</i>							1	1

(nadaljevanje tabele 1 / continuation of Table 1)

Vrsta/ Species	Števno območje/ Count area	Mura	Drava	Savinja	Spodnja Sava	Zgornja Sava	Notr. in Primor.	Obala	Skupno/ Total
rečni galeb	<i>L. ridibundus</i>	66	4.312	24	12	13	284	2.275	6.986
sivi galeb	<i>L. canus</i>		531			75	33	37	676
rumenonogi galeb	<i>L. cachinnans</i>	1	388			3	108	1.432	1.932
kričava čigra	<i>S. sandvicensis</i>							21	21
vodomec	<i>A. atthis</i>	16	30	19	29	19	13	8	134
povodni kos	<i>C. cinclus</i>	1	7	44	9	24	7		92
Skupno / Total		3.476	23.470	3.658	2.783	4.374	5.579	6.554	49.894

bila zabrisana pri čopastem ponirku *Podiceps cristatus*, raci žličarici *Anas clypeata*, konopnici *Anas strepera* (na Obali jih sploh ni bilo!), pribah *Vanellus vanellus*, spremenljivem prodniku *Calidris alpina* in deloma pri rumenonogem galebu *Larus cachinnans*. Deli ali veliki deli njihovih populacij so bili opaženi tudi v notranjosti države. Število kormoranov je bilo majhno. Prešteto je bilo doslej daleč največje število velikih belih čapelj *Egretta alba*. Največja števila ptic v zadnjih 5 letih so bila ugotovljena tudi za sivo čapljo *Ardea cinerea*, mlakarico *Anas platyrhynchos*, rečnega galeba *Larus ridibundus*. Na Obali je bilo malo lisk *Fulica atra*, nadpovprečno število teh ptic se je zadrževalo na poplavljenih kraških poljih. Število vodomcev *Alcedo atthis* zadnjih 5 let vztrajno raste. Ni znano, ali lahko upad števila pikastih martincev *Tringa ochropus* in malih ponirkov *Tachybaptus ruficollis* povežemo s predhodnimi dolgotrajnimi visokimi gladinami na velikih slovenskih rekah. Število njivskih gosi *Anser fabalis* je bilo zaradi streljanja na prenočiščih vnovič majhno. Posebnost IWC so bila velika števila vodnih ptic na kraških poljih.

Vpliv na rezultate štetja sta imela močna burja zahodno od Cerknice in nekontrolirani lov. Razmere so bile povsod po Sloveniji v času štetja skrb vzbujajoče: lovci in ribiči so ilegalno pobijali vodne ptice povsod po Sloveniji. Članom DOPPS-BirdLife Slovenia so na števnem območju zgornje Save grozili s puškami, na števnem območju spodnje Save pa so jim ponekod celo preprečili popis. Med štetjem na Ptujskem jezeru so ribiči preganjali vodne ptice z bombami, na Ormoškem jezeru pa so lovci streljali vodne ptice iz čolnov in skrivališč z avtomatskim orožjem (števno območje Drave, IBA Drava). Vodne ptice pa so imele v času štetja tudi srečo. Lahko so se umaknile na manjše stoječe vode, ki so običajno zaledenele. Doslej največ prešteti vodnih ptic v zgodovini januarskih štetij v Sloveniji je v povezavi z velikim številom popisanih nezaledenelih lokalitet s stoječo vodo (gramoznice, mrtvice, bajerji, mlake

ipd.). V letu 2001 jih je bilo po vsej državi popisanih kar 131.

Povzetek

Štetja vodnih ptic med 13. in 14.1. 2001 (IWC) se je v Sloveniji udeležilo 192 popisovalcev. Na osnovi 618 poročil je bila na sedmih števnih območjih v državi prešteti 49.894 vodnih ptic. Ugotovljenih je bilo 53 različnih vrst (tabela 1). Štete so bile vse vrste vodnih ptic. Kvantitativno so bile za vodne ptice najpomembnejša števna območja Drave, Obale in Notranjske in Primorske. Najštevilnejše vrste so bile mlakarica *Anas platyrhynchos*, rečni galeb *Larus ridibundus*, liska *Fulica atra*, kormoran *Phalacrocorax carbo*, čopasta črnica *Aythya fuligula*, rumenonogi galeb *Larus cachinnans*, kreheljc *Anas crecca*, sivka *Aythya ferina*, siva čaplja *Ardea cinerea* in mali ponirek *Tachybaptus ruficollis* (več kot 1.000 osebkov). Med štetjem so bile stoječe vode povsod po Sloveniji brez ledu, kraška polja pa so bila na široko poplavljenjena. Vpliv na rezultate štetja sta imela močna burja zahodno od Cerknice in nekontroliran lov.

Summary

In the waterfowl census carried out in Slovenia on January 13th and 14th 2001 (IWC), 192 observers took part. On the basis of 618 reports, 49,894 aquatic birds were registered in the seven separate count areas. 53 different species were established (Table 1). All water birds were counted. The greatest number of birds were registered in the Drava area, in the coastal waters with their appertaining Mediterranean wetlands, and in the areas of Notranjska and Primorska. The most numerous species during the census were the Mallard *Anas platyrhynchos*, followed by the Black-headed Gull *Larus ridibundus*, Common Coot *Fulica atra*, Great Cormorant *Phalacrocorax carbo*, Tufted Duck *Aythya fuligula*, Yellow-legged

Gull *Larus cachinnans*, Common Teal *Anas crecca*, Pochard *Aythya ferina*, Grey Heron *Ardea cinerea* and Little Grebe *Tachybaptus ruficollis* (all more than 1.000 birds). Standing waters in Slovenia were not frozen over, and karst poljes in the SW part of the country were flooded. The census results were highly influenced by strong northeasterly winds between Cerknica and the Slovene Littoral, and uncontrolled hunting.

Zahvala: Franc Ferik, Danica Barovič, Cvetka Marhold, Petra Radolič, Darja Remsko, Andrej Adam, Bojan Weitzer, Matej Božič, Franc Kosi, Branko Bakan, Branko Vajndorfer, Igor Kolenko, Željko Šalamun, Franc Geder, Borut Ficko, Ana Klemenčič, Gorazd Klemenčič, Franjo Sušec, Alenka Kolenko, Janez Kolenko, Bernarda Novak, Ernest Bedič, Marjan Vaupotič (**Mura**), Gorazd Mlakar, Davorin Vrhovnik, Igor Stražišnik, Franc Bračko, Breda Bobovnik, Patricija Kolar, Metod Gerold, Andrej Čulk, Nejc Okrogelnik, Ana Prah, Tadej Rajner, Stanko Jamnikar, Jakob Smole, Smiljan Bačani, Rok Tuš, Aleš Tomažič, Luka Božič, Danilo Kerček, Matjaž Kerček, Suzana Burjan, Tadej Trstenjak, Miroslav Vamberger, Darja Slana, Dominik Bombek, Miha Jeromel, Borut Štumberger, Karmen Štumberger, Boris Kočevar, Jure Kočevar, Tadej Hercog, Bojana Mencinger, Bogdan Reiter, Andrej Šorgo, Tanja Fišer, Angela Fras, Ana Janžekovič, Franc Janžekovič, Danica Kušter, Albin Kunst, Vladka Tucovič, Iztok Vreš, Venčeslav Kmetec, Katja Božičko, Matjaž Premzl, Nina Marčič, Rene Jeromel (**Drava**), Tone Kladnik, Milan Cerar, Denis Vengust, Miha Kronovšek, Mojmir Kosi, Natalija Krušič, Egidij Čater, Janez Ocvirk, Vinko Andoljšek, Karel Dajčman, Stane Pisanec, Rajko Čater, Zdravko Podhraški, Karmen Podhraški, Drago Kopriva, Boštjan Pokorny, Andreja Zupanc, Miroslav Jurak, Marjan Novak, Franc Rebeušek, Janez Senegačnik, Marija Sodja Kladnik (**Savinja**), Janez Gregori, Tomaž Jančar, Tomaž Mihelič, Nace Mihelič, Henrik Ciglič, Miha Žnidaršič, Marko Trebušak, Jožef Osredkar, Andrej Zupane, Jernej Peternel, Dare Fekonja, Aleš Škorjanc, Mitja Denac, Katarina Denac, Samo Gomboc, Damijan Denac, Sava Osole, Andrej Stergaršek, Andrej Sovinc, Jure Pogačar, Vida Lukanc, Nataša Gorjanc, Eva Vukelič, Irena Bertancelj, Rudolf Tekavčič, Jošt Stergaršek, Boža Majstorovič, Jolanda Strnad, Tomaž Remžgar (**zgornja Sava**), Marjan Gobec, Jolanda Gobec, Dušan Klenovšek, Miroslav Zobarič, Peter Gorišek, Vladimir Balon, Hrvoje Oršanič, Eduard Blatnik, Helene Primc, Rudi Omahen, Marjan Kumelj, Lea Kumelj, Urša

Zupančič, Andrej Hudoklin, Sašo Žinko, Erna Reinkober, Janez Smole, Zdenka Mohor, Marjan Jenko, Pečnik Jože, Jože Bračika, Majda Bračika, Matjaž Cizelj, Aljaž Čukanje, Jožica Čukanje, Stanko Zlobko, Matija Prah, Bojan Hrovatič, Tamara Žinko, Darka Pečnik, Darko Brglez, Božo Kelher, Vlado Lopatič, Matic Prah, Marinka Kastelic, Gregor Kovačič, Dare Blaž, Andreja Starič, Viktor Mirt, Zinka Potočar, Jana Dular, Ante Pavlovič, Miro Perušek, Marko Masterl, Stanko Pelc (**spodnja Sava**), Primož Kmecl, Tomaž Berce, Slavko Polak, Drago Telič, Erik Šinigoj, Lara Jogan Polak, Brane Koren, Bostjan Surina, Peter Krečič, Andrej Figelj, Jernej Figelj, Jurij Mikuletič, Milovan Keber, Zoran Škodnik, Peter Grošelj, Jožica Kavčič, Marko Devetak (**Notranjska in Primorska**), Borut Rubinič, Al Vrezec, Lenart Cenčič, Borut Mozetič, Dare Šere, Nataša Šalaja (**Obala**) so popisovali in poročali o vodni pticah. Opravičila sta se Tatjana Pfeifer in Mihaela Žigman. Vsem kolegom gre za orjaško opravljeno delo pristrčna zahvala. To pa velja tudi za družbo Mobitel, ki je vnovič podprla izvedbo januarskega štetja vodnih ptic.

Literatura

- MOOIJ, J.H. (1999): The International Waterbird Census in Germany. *Vogelwelt* 120, Suppl.: 243-252.
- ROSE, P.M. & D.A. SCOTT (1997): Waterfowl Population Estimates. 2nd edition. Wetlands International Publ. 44, Wagenigen.
- SCOTT, D.A. & P.M. ROSE (1996): Atlas of Anatidae Population in Africa and western Eurasia. Wetlands International Publ. 41.
- ŠTUMBERGER, B. (1997): Rezultati štetja vodnih ptic v januarju 1997 v Sloveniji. *Acrocephalus* 18 (80-81): 29-39.
- ŠTUMBERGER, B. (1998): Rezultati štetja vodnih ptic v januarju 1998 v Sloveniji. *Acrocephalus* 19 (87-88): 36-48.
- ŠTUMBERGER, B. (1999): Rezultati štetja vodnih ptic v januarju 1999 v Sloveniji. *Acrocephalus* 20 (92): 6-22.
- ŠTUMBERGER, B. (2000): Rezultati štetja vodnih ptic v januarju 2000 v Sloveniji. *Acrocephalus* 21 (102-103): 271-274.

Arrived / Prispelo: 4.5.2001

Accepted / Sprejeto: 28.1.2002